

Project Observatory: The Patching Zone

De eigen praktijk wordt zelden geanalyseerd door instellingen die zelf met projecten bezig zijn. Dit is niet alleen een kwestie van documentatie, maar ook van contextualisering en analyse. Virtueel Platform is in 2009 begonnen met Project Observatory met als doel om een select aantal projecten te analyseren die voldoen aan de volgende criteria: zij moeten beschikken over een transdisciplinair werkproces, innovatief zijn en de mogelijkheid bieden tot overheveling naar andere praktijken. Ieder jaar zal Virtueel Platform een aantal projecten uit binnen- en buitenland selecteren die aan deze criteria voldoen met als doel om de Nederlandse cultuursector good practice te bieden. Virtueel Platform legt hiermee links tussen verschillende projecten en praktijken in de e-cultuur om kennisuitwisseling tussen disciplines en sectoren te bevorderen.

The Patching Zone heeft de rol van aanjager en katalysator in het voortraject van innovatie en veranderingsprocessen binnen of tussen organisaties of buurten. Vanaf haar begin in 2006 heeft Virtueel Platform The Patching Zone met belangstelling gevolgd. Het project is volgens ons met name interessant vanwege haar transdisciplinair werkproces. Het uitgangspunt van deze Project Observatory is te onderzoeken in hoeverre er innovatie plaatsvindt in relatie tot het transdisciplinair werkproces en is de werkwijze van het project te modelleren naar andere praktijken? Onderstaande bevindingen zijn een momentopname van Patching Zone in de zomer en najaar van 2009.

<u>INHOUD</u>	<u>PAGE</u>
<u>1. Introductie: The Patching Zone</u>	<u>3</u>
1.1. The Patching Zone projecten	
<u>2. De Patching Zone Praktijk</u>	<u>5</u>
2.1. Opdrachtverstrekking	
2.2. Selectie studenten en onderwijs	
<u>3. Het (transdisciplinair) werkproces: intern</u>	<u>7</u>
3.1. Het (transdisciplinair) werkproces: extern	
3.2. (Transdisciplinaire) innovatie	
<u>4. Ontwikkeling, punten van aandacht, toekomst</u>	<u>12</u>
<u>Samengevat</u>	<u>14</u>
<u>Achtergrondinformatie</u>	<u>16</u>

1. Introductie: The Patching Zone

The Patching Zone is een transdisciplinair innovatie lab gevestigd in Rotterdam. Het Patching Zone lab biedt op projectbasis plek voor master, PhD en post-doctorale studenten in wisselende ‘practice-based’ onderzoekstrajecten waar technologie en digitale media op creatieve manier worden toegepast. The Patching Zone heeft daarmee ook een duidelijke onderwijscomponent geïntegreerd. De deelnemers zijn afkomstig van allerlei opleidingen: kunstacademies, ontwerpacademies, sociale wetenschappen en computerwetenschappen, technisch onderwijs, en het bedrijfsleven. Ondersteund door professionals werken zij in een transdisciplinair team door middel van artistiek onderzoek aan innovatieve ‘producten’ in opdracht van partijen buiten de kunsten sector, zoals maatschappelijke en culturele organisaties, overheid en industrie. Zo opereert The Patching Zone binnen een artistieke en creatieve vorm van ‘research and development’, ook wel afgekort tot aRt&D.¹

Als methodiek voor deze vorm van aRt&D wordt de ‘Processpatching’ methode toegepast zoals geformuleerd door Anne Nigten.² In deze informele en intuïtieve bottom-up methode van artistiek onderzoek worden discipline specifieke methoden en benaderingswijzen, alsmede gebruikte materialen, op experimentele en creatieve wijze aan elkaar verbonden. Oftewel: Een aanpak waarbij verschillende kennisdomeinen, theorie en praktijk vanuit verschillende disciplines geremixed worden.³ Zo ontvouwd zich in het proces van verbinden een meta-methode die een brug slaat tussen de verscheidenheid aan disciplinaire achtergronden. Tegelijkertijd stappen de deelnemers daarmee ook uit de vertrouwde grond van de eigen discipline en begeven ze zich gezamenlijk naar ‘uncommon ground’⁴: een plek van conceptuele desoriëntatie waar de deelnemers als samenwerkende ‘processpatchers’ in staat zijn om in continue dialoog met de beoogde gebruiker onvoorziene verbindingen tot stand te brengen. Nieuwe composities van methoden, thema’s en technieken realiseren die vruchtbare grond bieden voor innovatie, dit is de kern van Patching Zone.

3

The Patching Zone wordt grootendeels gefinancierd vanuit de Creative Challenge Call⁵, een samenwerkingsverband tussen het Ministerie van Economische Zaken en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Daarnaast zijn er financiële afspraken die per project worden gemaakt met de opdrachtgever, en is er vaak nog sprake van een projectbijdrage van verschillende partners.

1 PhD thesis Anne Nigten, Processpatching <http://processpatching.net/>

2 Zie noot 1.

3 Bij de traditionele samenwerking, de zogenaamde multidisciplinaire samenwerking, vraagt iemand vanuit een specifieke discipline iemand anders uit een andere discipline om een probleem op te lossen. In de transdisciplinaire samenwerking vinden mensen elkaar op een gebied dat voor alle partijen nieuw en onbekend is. Dergelijke nieuwe combinaties kunnen nieuwe vormen van innovatie met zich meebrengen.

4 Uncommon Ground, Virtueel Platform, 2007.

5 <http://www.creativechallengecall.nl/>

1.1. The Patching Zone projecten

In het reeds afgeronde (pilot) project 'Cultuur Lokaal' (2008) en het nog lopende project 'Go for IT' (2009) wordt door The Patching Zone onderzoek verricht naar sociale interactie in de publieke ruimte.

Voor 'Cultuur Lokaal' is de focus specifiek gericht op publieksparticipatie in kunst en cultuur. Deze insteek komt voort uit de doelstelling van de opdrachtgever, laboratorium Waterwolf, een initiatief van de Openbare Bibliotheek Gouda, museumgoudA, het Streekarchief Midden-Holland en het lectoraat Informatietechnologie en Samenleving van de Haagse Hogeschool⁶. In het Waterwolf lab zoeken deze culturele instellingen gezamenlijk naar hun nieuwe rol in de locale Goudse samenleving in relatie tot hun veranderende positie in het huidig tijdperk van digitale media. The Patching Zone is voor 'Cultuur Lokaal' eenmalig gevraagd om in het eerste halfjaar van 2008 deel te nemen aan het onderzoek en in nauwe samenwerking met de medewerkers op publieksparticipatie gerichte 'producten' te ontwikkelen. Uiteindelijk resultaat zijn vijf publieke events die verspreid over de eerste helft van 2008 in Gouda hebben plaatsgevonden. Voor meer informatie zie: <http://cultuurlokaal.patchingzone.net/blog/>.

4

Het GOforIT! project is opgezet naar een opdracht van Pact op Zuid, Rotterdam, loopt over geheel 2009 en heeft plaats in Rotterdam. Pact op Zuid is een samenwerkingsverband tussen de gemeente Rotterdam, de drie deelgemeenten Charlois, Feijenoord en IJsselmonde en vier woningcorporaties: Vestia, Woonbron, Com·Wonen en Woonstad Rotterdam. Gezamenlijk initiëren deze partijen projecten die erop geënt zijn om de sociale achterstand van Rotterdam Zuid terug te dringen. The Patching Zone onderzoekt hiervoor de mogelijkheden tot co-creatie en samenwerking in de publieke (stedelijke) ruimte, en de rol die creatieve technologische applicaties hierbij kunnen spelen. Jongeren vormen de specifieke doelgroep. Diverse workshops, en publieke evenementen op het gebied van hedendaagse technologie zoals 'wearables' e-fashion en mobiele communicatie worden door The Patching Zone georganiseerd om creatief media gebruik en jongeren cultuur te stimuleren. Het resultaat van de workshops en evenementen vormt uiteindelijk de basis voor een interactieve 'Urban Game' die gespeeld zal worden in het Rotterdamse stadsdeel Feijenoord. Voor meer informatie zie: <http://go-for-it-rotterdam.nl/>.

Voor het jaar 2010 staan er momenteel drie nieuwe projecten gepland. Zie hiervoor: <http://www.patchingzone.net/?q=node/40>.

2. De Patching Zone Praktijk

2.1 Opdrachtverstrekking

Hoe verloopt de opdrachtverstrekking? Is er sprake van acquisitie? Bij wie heeft het initiatief gelegen in de projecten? Wat waren de eisen? Komt project opzet tot stand in overleg met opdrachtgever, geeft deze akkoord?

The Patching Zone werkt met externe opdrachten om twee redenen. Ten eerste zijn deze onderdeel van het financieringsmodel, oftewel de opdrachtgever is een betalende partij. Daarnaast werkt The Patching Zone met externe opdrachten omdat iedere deelnemende student, en stakeholder, zo even veel kans heeft om mede-eigenaar te worden van het product. De kans dat er zich een hiërarchie onstaat die het groepsproces zou verstoren is daardoor vermindert. Een belangrijke eis die The Patching Zone aan de opdrachten stelt is dat deze invulling geven aan een (maatschappelijke) behoefte, en verankerd zijn in een specifieke lokale context. Deze eigen behoefte van de opdrachtgever vergroot de slagingskans van een project.

Tot op heden zijn er bij beide opdrachten heel open afspraken gemaakt met de opdrachtgever, wat veel ruimte vrij heeft geboden voor een eigen invulling van het onderzoeksproces. In bijvoorbeeld 'Cultuur Lokaal' was de vraag vanuit de opdrachtgever om een eerste stap te maken in een innovatieproces, en de medewerkers van de culturele instellingen een idee te geven van hoe dit aan te pakken. Deze vraag is heel open, en meer gericht op het aanjagen van een proces dan het creëren van een concreet product.

5

Voor een innovatie lab is deze openheid dan ook noodzakelijk. Als de vorm van het product op voorhand in de opdracht al strak is afgebakend, dan is er geen ruimte meer voor experiment. En dus ook geen mogelijkheid te innoveren vanuit het onvoorziene. Toch geeft Anne Nigten aan in de toekomst ook wat strakkere richtlijnen niet uit de weg te gaan, en naast de katalyserende, aanjagende rol, ook meer bij de implementatie betrokken te zijn.

2.2 Selectie studenten en onderwijs

Welke stappen dragen bij aan het opzetten van een project/ onderzoek? Wordt er nagedacht over de 'Research' en 'Development' componenten van het project? Wordt er van tevoren vastgelegd welke discipline achtergronden, en combinatie hiervan, nodig zijn voor het project? Wat zijn de meest belangrijke criteria voor selectie? Hoe wordt tijdens de selectie procedure vormgegeven aan een transdisciplinair team?

In het traject na de opdrachtverstrekking en voor aanvang van de studenten wordt door de vaste medewerkers van The

Patching Zone het format van het project reeds in hoofdlijnen vastgelegd. Tevens wordt er een doelstelling bepaald, en worden er onderzoeksvragen geformuleerd die voortkomen uit de initiële vraag van de opdrachtgever. Daarna volgt er een call voor deelname gericht op de studenten. Vervolgens worden er studenten geselecteerd. Momenteel gebeurt dit hoofdzakelijk door het beoordelen van ingezonden werk. Voor de toekomst wordt er echter ook toegewerkt naar een model waarbij de persoonlijkheid van de student een grotere rol gaat spelen. In de samenstelling van het team is een goede balans tussen theorie en praktijk het belangrijkste uitgangspunt. Maar een balans tussen persoonlijkheden kan een teamproces natuurlijk ook positief stimuleren. Daarnaast is het belangrijk om de voor het project benodigde kennis, die in een eerder stadium reeds is vastgesteld, in het team te verzamelen. Voor 'Cultuur Lokaal' heeft dit uiteindelijk geresulteerd in een mooie mix van achtergronden, variërend van muziektechnologie, media/interaction design en performance kunst, tot meer theoretische specialismen als kunstgeschiedenis, informatie wetenschap, game theorie en filosofie.

Ondanks deze verscheidenheid aan achtergronden worden de projectgroepen nu met name gedomineerd door studenten met een 'kunst en ontwerp' achtergrond, in de brede zin van het woord. De Patching Zone zou echter ook graag meer studenten vanuit andere disciplines verwelkomen in het team, zoals bijvoorbeeld studenten economie, of studenten vanuit de sociale wetenschappen.

6

Officieel is de Patching Zone echter geen opleiding en dat is ook niet hen streven. Er is een raakvlak met onderwijs, maar ook met wetenschap, en de praktijk van medialabs (zoals V2_, Waag Society). Het karakter van The Patching Zone is dus enigszins diffuus. Een belangrijk educatief aspect is bijvoorbeeld het leren samenwerken met personen van verschillende achtergrond in de praktijk, maar de studenten zitten niet op school. In vergelijking tot traditioneel onderwijs is er geen strak omlijnd leertraject. Er is er eerder sprake van een lange workshop, die alhoewel heel leerzaam, zich tevens richt op het creëren van een product die moet voldoen aan de wensen van een opdrachtgever.

Wel begeeft The Patching Zone zich in een belangrijke medierende rol tussen de studenten en hun eigen opleidingen. Er is de mogelijkheid voor de studenten om de opgedane kennis, of praktijk, te integreren in een eigen PhD, of master onderzoek. Hiervoor ondersteunen de begeleiders vanuit The Patching Zone de studenten met het vinden van een overeenstemming met de opleiding, en tevens begeleiden ze de studenten in het schrijven van hun werk.

3. Het (transdisciplinair) werkproces: intern

Wat is de processpatching methode en welke technieken worden gebruikt tijdens het proces gebruikt? Hoe worden nieuwe combinaties van methoden, thema's en technieken uiteindelijk gevormd? Waar bevinden zich de processpatches? En hoe definitief is een gemaakte processpatch in het proces?

De processpatching methode levert een bepaalde methodische standaard van werken en onderzoeken die in grote lijnen vorm geeft aan het werkproces. Echter met elk nieuw project is een groep gevormd van verschillende disciplinaire samenstelling, en verandert de groepsdynamiek, en daarmee ook het werkproces.

Bij het starten van een transdisciplinair werkproces is het de eerste taak om een gedeelde, of neutrale grond te vinden waarbinnen met elkaar gecommuniceerd kan worden.

In tegenstelling tot een multidisciplinaire samenwerking waar iedere deelnemer zijn specialiteit vertegenwoordigd, en de ene discipline de andere discipline vraagt om een probleem op te lossen, vinden de deelnemers in een transdisciplinaire samenwerking elkaar op een gebied dat voor alle partijen nog nieuw is. De groep is ook als geheel verantwoordelijk voor het proces. Bij de start van een project wordt er dan ook eerst geprobeerd om de studenten grip te laten krijgen op elkaars vaardigheden. Verschillende technieken worden ingezet om elkaars methoden en manier van denken te leren begrijpen, zodat deze elkaar daarna kunnen 'ontmoeten'. Vervolgens betekent dit ook het loslaten van de eigen disciplinaire achtergrond.

7

De begeleidende staf heeft een belangrijke sturende rol in deze eerste fase. In eerste instantie helpen ze de studenten op één lijn te komen, of anders elkaar aan te laten vullen. Ook het continu 'vertalen' tussen de disciplines, en de bedoelingen van de studenten is hierbij een belangrijke taak. Studenten van verschillende achtergronden, in dit geval zowel disciplinair als cultureel, kunnen eenzelfde opdracht vaak op geheel verschillende manier interpreteren. Zo verteld begeleidster Kristina Andersen, 'Als bijvoorbeeld een opdracht wordt gegeven om een prototype te maken in voorbereiding van een project, dan zal de één gaan zitten met een A4'tje en nadenken, terwijl de ander direct naar buiten gaan met een stuk krijt'. Daarnaast heeft de staf ook een bepalende rol in het verdelen van de verantwoordelijkheden onder de studenten. Alhoewel er natuurlijk gebruik wordt gemaakt van de discipline specifieke kennis van de studenten, wordt er in de rolverdeling niet perse gekeken naar opleiding en ervaring. De student krijgt die taken waarin hij of zij goed is, en dit hoeft niet perse overeen te stemmen met de opleiding. Zoals Kristina formuleerd, 'what people study is not always what they're good at'. Vervolgens loopt het werkproces een aantal stappen af binnen een zogenaamde innovatiecyclus. De eerste stap is het

vaststellen van de inhoudelijke thematiek. In het 'Cultuur Lokaal' project betekende dit voor de (internationale) studenten ten eerste het kennis maken met Gouda, en zijn bevolking, maar ook met de medewerkers van de instellingen die dicht bij het proces betrokken waren. In GoforIT! zijn de studenten zelfs in de betreffende wijk gaan wonen om de buurt van binnenuit te leren kennen.

3.1 Het (transdisciplinair) werkproces: extern

Wat is de rol van publieksparticipatie in de ontwikkeling van het project? Hoe wordt de 'gebruiker' betrokken bij de ontwikkeling van het product, welke rol speelt zij/hij in het ontwerp?

In nauwe samenwerking met het publiek, waartoe bijvoorbeeld in het geval van 'Cultuur Lokaal' ook de medewerkers van instellingen gerekend kunnen worden, wordt gezocht naar een specifieke thematiek. Binnen Cultuur Lokaal is 'spelen' als processpatching methode gedefinieerd. Oftewel het op spelenderwijs onderzoeken. Tijdens 'Cultuur Lokaal' gingen de deelnemers letterlijk naar buiten. Er werd nauwkeurig artistiek en etnografisch onderzoek verricht door de buurt in te gaan; te observeren, te vragen, en te inventariseren wat er leeft onder de bevolking. Technieken uit de podiumkunsten, zoals improvisatie spelen in dit proces een belangrijke rol. In het geval van 'Cultuur Lokaal' heeft dit geholpen om de medewerkers uit de vaste denkpatronen te bevrijden die behoren bij hun functie.

8

De vraag is vaak hoe je mensen in beweging krijgt. Voor Cultuur Lokaal kozen wij ervoor om aantal interventies met de medewerkers van de verschillende instellingen te organiseren. Gewoon de straat op gaan. De medewerkers zaten vast in een werkmodel waarbij ze heel erg in het eigen kader zaten opgesloten. De één is curator, de ander is archiefspecialist, etc. Controle uit handen geven bleek moeilijk, en ook om met het onvoorspelbare te werken. Dit bleken indicatoren die interessant zouden kunnen zijn voor het werken met improvisatie, en de 'echte' wereld. Een aanleiding om bijvoorbeeld historische recepten op de markt te gaan bereiden en te kijken wat er zich nu eens achter deze als louter papier bewaarde recepten bevindt. Tegelijkertijd hebben we de medewerkers daarbij ook de basis principes van het web 2.0 laten beleven. Oftewel, delen, bijdragen, iets geven, iets terug durven vragen, dat uitwisseling en dialoog echt cruciaal is om mensen met elkaar te laten communiceren, en samen te werken. Anne Nigten, 25 augustus 2009.

Op elke interessante thematische lijn wordt vervolgens gereflecteerd in brainstorm sessies, en die worden gebruikt

als ingang naar nieuwe inzichten en uitkomsten. Een thema staat niet direct vast, maar kan ook louter als leidraad dienen naar een ander thema. Zoals in het naar aanleiding van het project 'Cultuur Lokaal' uitgegeven boekje Buiten Spelen staat beschreven, 'Niets is zeker, niets is wat het lijkt, de dynamiek en onvoorspelbaarheid brengen verwarring en ook heel veel mogelijkheden'⁷.

De thematiek wordt vervolgens vertaald naar concrete vormen en gebeurtenissen. Een belangrijke thematische lijn in 'Cultuur Lokaal' was bijvoorbeeld 'eten'. Dit thema is vervolgens uitgewerkt tot het evenement 'Vergeten Eten', waar historische recepten uit het Archief zijn bereid op het marktplein, Grote Markt, van Gouda. Bezoekers van de markt konden er recepten ruilen en gerechten proeven. Een voorbeeld voor de instellingen om via een deel van hun 'vergeten' collectie op innovatieve wijze een eerste contact te leggen met het publiek.

In conversatie treden met het publiek is dan ook één van de belangrijkste onderdelen van het proces. Het product moet namelijk betekenis hebben in de locale context, en daarbij de intentie en verlangens van het lokale publiek adresseren. De drempel tot het publiek moet hiervoor ten alle tijden overbrugbaar zijn, anders resulteert het in het zoveelste betekenisloze product. In 'Cultuur Lokaal' bleek dit eenvoudiger dan in Go for IT!. Aangezien de medewerkers van de culturele instellingen een belangrijk deel van het publiek vormden. Zij waren geïnformeerd over het project, en goed te bereiken. Het jongere publiek in Go for IT! in de buurt Feijenoord was moeilijker te bereiken. Deze jongeren moesten actief benaderd worden, en vervolgens gemotiveerd om daadwerkelijk deel te nemen. In een buurt als Feijenoord waar een grote sociale controle heerst wordt dit extra bemoeilijkt. Echter op het moment dat de doelgroep overtuigd is, en bereid om mee te werken blijkt er gelijk een grote mate van betrokkenheid.

De uitvoering vormt tevens de laatste stap in het proces, aangevuld met een kritische evaluatie van het resultaat. Deze evaluatie is voor beide projecten lastig omdat het publiek - de bevolking van Gouda, jongeren van Feijenoord - hiervoor moeilijk te bereiken is. The Patching Zone kijkt daarom met name naar indicatoren als de bereidheid om mee te doen, mate van plezier, de mate van publieksparticipatie, en de drukte bij georganiseerde evenementen. Tot op heden blijkt er een grote bereidheid van het publiek uit te gaan om te participeren in de projecten.

⁷ Buiten Spelen, ed. D. Rijken, E. Kuiper, Waterwolf, 2008.

3.2. (Transdisciplinaire) innovatie

Wanneer en hoe ontstaat vanuit nieuwe onvoorziene verbindingen tussen, methoden, technieken en materialen, innovatie? Op welke plekken vindt innovatie plaats: in het proces, methode, efficiëntie in transdisciplinaire samenwerking?

Innovatie vanuit de transdisciplinaire samenwerkingen bij The Patching Zone ontstaat door middel van processpatching vanuit die plek waar onvoorziene verbindingen tussen methoden, technieken en gebruikte materialen (bijv. technologie) gecombineerd worden tot nieuwe composities. Maar waar ligt nu exact de innovatie in de praktijk? Zijn er concrete veranderingen te benoemen die vanuit de projecten gerealiseerd zijn?

Alhoewel er in beide genoemde projecten een concreet product uit de samenwerking voortkomt - De vijf interventies in 'Cultuur Lokaal', en de Urban game in Go for IT! - is het niet alleen dit product dat inhoud geeft aan innovatie. Innovatie is gelegen in deze nieuwe vormen die interactie in de publieke ruimte stimuleren. Echter zijn dit producten met een zeer tijdelijke aard, het zijn interventies. Het is dan ook met name het proces voorafgaand aan het tot stand komen van deze producten die de projecten innovatief maakt. Naast concrete producten ontwikkelt The Patching Zone ook een ervaring.

10

Het systeem van samenwerken tussen studenten en publiek helpt deze laatste door middel van deze ervaring in een proces van bewust worden, of het doorbreken van een denkpatroon. Bijvoorbeeld een bewust worden van de starheid van het eigen werkproces zoals in 'Cultuur Lokaal', of zoals in Go for IT! het bewust worden van veranderingen in de eigen stedelijke omgeving. Veel deelnemend medewerkers van de culturele instellingen van Gouda zijn zich daarbij tevens bewust geworden van het idee dat innovatie ook vanuit de eigen afdeling kan plaatsvinden. Bijvoorbeeld door de straat op te gaan en de conversatie met het publiek te zoeken. Dit bewustworden heeft een aantal concrete en minder concrete veranderingen teweeg gebracht in de Goudse instellingen. Ten eerste een positieve houding bij zowel medewerkers als staf ten opzichte van nieuwe toekomstige praktijken. Maar ook een verandering in de profielen van medewerkers, en hun takenpakket, die nu beide minder strikt afgebakend zijn. Daarnaast is er bij één van de instellingen bijvoorbeeld een innovatie manager aangesteld, waarmee de instelling zich in een meer leidende rol positioneert wat betreft innovatie in het culturele veld.

Maar 'Cultuur Lokaal' is een project waar een beperkt aantal deelnemers betrokken zijn, anders dan in Go for IT! dat te maken heeft met een ondoorzichtiger publiek. Het realiseren van maatschappelijke verandering, en het oplossen van maatschappelijke problemen, is mede gezien het beperkt budget

dan ook niet een pretentie die The Patching Zone heeft. Van concrete veranderingen zoals bij 'Cultuur Lokaal' zal er dan ook geen sprake zijn. Het is eerder het proces richting de realisatie van de interactieve urban game die de jongeren op een vernieuwende wijze hun eigen locale omgeving kan laten ervaren. Zo wordt deze jongeren een stem gegeven door ze deel te laten hebben in het proces van creatie. Ze worden daarbij bewust gemaakt van de veranderingen die er momenteel in hen buurt plaatsvinden. Tevens vergroot het de arbeidskansen voor jongeren die geïnteresseerd zijn in creatieve media toepassingen.

4. Ontwikkeling, punten van aandacht, toekomst

Wat zijn de complicaties, uitdagingen en toekomstambitie van Patching Zone? In hoeverre wordt gewerkt aan duurzame kennisoverdracht en -dissimulatie? Op welke manier worden projecten gedocumenteerd en gearchiveerd?

In zeker zin zou je ook kunnen spreken van innovatie in de praktijk van de Patching Zone zelf. Opgedane kennis en ervaring in de projecten wordt gebruikt om de werkwijze en structuur van komende projecten continu te verbeteren.

Dit geldt bijvoorbeeld voor de processpatching methodiek, die steeds verder wordt uitgekristalliseerd. Gebruikte technieken als improvisatie, etnografisch onderzoek en performance worden verder verfijnd en aangevuld. Maar ook randvoorwaarden voor een effectieve toepassing van de methode worden vastgesteld. Zo is er uit het 'Cultuur Lokaal' project naar voren gekomen dat het huisvesten van de studenten moet plaatsvinden op de locatie waar zij onderzoeken. Zo worden ze eerder deel van een community, wat het proces ten goed komt. Daarnaast bleek, bij Go for IT! de besluitvorming in de groep soms moeizaam te verlopen. De begeleiding wordt daarom nu strakker georganiseerd. Dat betekent, een grotere sturende rol, en eerder ingrijpen wanneer het proces spaak loopt. Voor een verbeterde besluitvorming wordt ook de opdrachtverstrekking wat betreft The Patching Zone in de toekomst strakker omlidnd.

12

Het behouden van de in de projecten opgedane kennis binnen het team, en deze toepassen in nieuwe projecten blijkt echter ook een uitdaging voor The Patching Zone te zijn. Studenten wisselen met elk project, en de enige stabiele factoren worden gevormd door het begeleidend team. Kennisoverdracht en ontwikkeling van de methodiek spelen bij hen geen rol, terwijl dit voor de Patching Zone juist zeer belangrijk is. De studenten hebben geen lange termijn verwachting voor ogen in het deelnemen aan de projecten. Zij zijn er op gericht een zo goed mogelijk project te realiseren, en een zo goed mogelijke praktijkervaring aan hun opleiding toe te voegen. Het realiseren van continuïteit in kennisoverdracht over de projecten heen is dus een belangrijk aandachtspunt. Op dit moment wordt gedurende het project zowel intern als extern een blog bijgehouden, maar dat is nog geen optimale vorm van documentatie. Op basis van de ervaring tot nu, zijn er resultaat en evaluatie criteria voor ieder onderdeel van elk project geïntroduceerd, hiermee worden de resultaten en uitkomsten gemonitord en gedocumenteerd.

Een ander aandachtspunt ligt in het realiseren van duurzame verandering (innovatie). Uit 'Cultuur Lokaal' blijkt bijvoorbeeld dat het laten doorstromen van de uitkomsten naar de collega's die niet actief hadden deelgenomen een stap te ver is. Dat geldt tevens voor het concreet implementeren van

de uitkomsten binnen de organisatie. 'Cultuur Lokaal' was dan ook een pilot, en had meer de insteek om iets los te maken binnen de organisatie. In volgende projecten is het idee om ook de implementerende fase mee te nemen in het project, en hier concreet afspraken over te maken met de opdrachtgever. Ook is het de bedoeling de implementatie verder te begeleiden om te voorkomen dat veranderingen niet op een te behoudende manier zal plaats vinden. 'Cultuur Lokaal' krijgt echter ook een vervolg in een implementerende fase. Kortgeleden is The Patching Zone uitgenodigd voor een vervolgtraject waarbij de methodiek structureel binnen de instellingen geïmplementeerd gaat worden.

Een volgend punt van aandacht is het financieringsmodel. The Patching Zone ontvangt zoals beschreven financiering vanuit verschillende hoeken. Een organisatie met zoveel verschillende raakvlakken als The Patching Zone - Kunst/cultuur, maatschappelijk, educatief/onderwijs, creative industries - wordt bij een vraag om financiering al gauw van loket naar loket word doorgestuurd.

Hoe ziet de toekomst van Patching Zone eruit? Het lijkt in ieder geval niet de bedoeling om grote opleiding te worden. Kwaliteit staat voorop, en als dat door middel van twee projecten per jaar met een aantal zeer getalenteerde studenten kan is dat prima. The Patching Zone is momenteel in gesprek met verschillende partners in Nederland over opschaling van The Patching Zone naar een landelijk niveau. Tevens verruimt The Patching Zone zijn blik ook naar het internationale veld. Er wordt gekeken naar samenwerking met buitenlandse partijen. Een eerste gezamenlijk test project is bedoeld om kennis en ervaring uit te wisselen, vervolgens wordt er gekeken of er ruimte is voor eventuele satellieten binnen Europa.

Samengevat

Virtueel Platform is overtuigd van het unieke karakter van Patchingzone. Het verschil met andere aanpakken ligt in een aantal aspecten: de lange termijn registratie en aanwezigheid van het team op de plek waar het project zich afspeelt en het streven naar verandering en transformatie en niet alleen naar participatie, zoals vanuit culturele projecten vaak gebeurt. Patchingzone komt voort uit een kunstzinnige en conceptuele benadering, de deskundigheid van het vaste team op dit gebied is terug te vinden in het hele proces. Het is niet gebaseerd op een individuele kunstenaar maar op een jong en erg divers team. Daarnaast zoekt Patchingzone steeds aansluiting bij andere sectoren, zoals de academische wereld, om voort te bouwen op deze sterke basis.

Het transdisciplinair werkproces is sterk afhankelijk van uitwisseling binnen het team. Het functioneren van steeds wisselende teams biedt zowel kansen als bedreigingen. Een ander punt van aandacht is de keuze van projecten door Patchingzone. De projecten lijken erg verschillend in doel en doelgroep. Omdat Patchingzone zich tot nu toe heeft beperkt tot het afdaan van vragen van buiten in plaats van een eigen agenda te bepalen, zou men kunnen stellen dat zij vanuit een beperking innoveren. Projectgericht werken kan leiden tot continuïteitsproblematiek. De teams binnen Patchingzone worden steeds opnieuw samengesteld (met uitzondering van de staf) en moeten steeds opnieuw worden geformeerd en geenthousiasmeerd. Er zal daarom veel aandacht uit moeten gaan naar een passende documentatie strategie, waardoor informatie bewaard blijft en overgedragen kan worden.

Om erachter te komen of de processpatching methode op effectieve wijze heeft gefunctioneerd zou een grondige effectmeting moeten plaatsvinden. De succescriteria bij dergelijke projecten zijn niet altijd makkelijk te meten, maar moeten gerelateerd worden aan de doelen die Patchingzone voor zichzelf heeft gesteld. Een gebied die goed gedocumenteerd is in relatie tot effectiviteit is de persoonlijke ervaring van de betrokkenen bij het project, bijvoorbeeld de deelnemers aan Cultuur Lokaal. Deze zijn onder anderen te vinden in de publicatie Buiten Spelen. Woudlopershandboek voor de erfgoedmedewerker 2.0⁸.

Voordelen t.o.v. traditionele samenwerkingmethoden:

- Diverse samenstelling van zowel het team als de begeleiders zorgt voor nieuwe perspectieven. Tegelijkertijd levert dergelijke samenstelling of tijdelijkheid een aantal problemen op: het missen van context, wisselende karakter van de teams en de moeite om iedereen achter hetzelfde doel te laten staan eisen veel van de organisatie.
- Een transdisciplinair en internationaal team geeft een toegevoegde waarde: mensen stappen zonder vooroordelen in een proces, de aanwezigheid van veel verschillende kennis en achtergronden zorgen voor 'frisse' vragen en er kan door traditionele en vastgeroeste barrières heen gebroken worden. Bijvoorbeeld: er zal langer bij de juiste formuleren van problemen stil worden gestaan om eventuele taalproblemen te overbruggen, waardoor dingen goed gedefinieerd en uitgepraat worden en aannames voorkomen worden.
- Door vanuit de vraag te opereren is de urgentie van een project verzekerd: er is een duidelijke 'problemeigenaar' / opdrachtgever en doelstelling.
- Patching Zone is gericht op oplossingsgericht denken, zowel vanuit de praktijk als de theorie en met name in de combinatie daarvan.
- Studenten krijgen breder inzicht en hebben meer middelen tot hun beschikking om te experimenteren en problemen op te lossen.
- De bewegelijkheid van de organisatie is groot, op korte termijn kan de organisatie zich re-organiseren en/of verplaatsen: "we have a small permanent footprint".

15

Uitdagingen:

Neerzetten van een project management op metaniveau dat zorgt voor:

- Strakke(re) besluitvorming in het groepsproces.
- Scherp in de gaten houden van de rol van de opdrachtgever.
- Vertaling van het individuele werk van de studenten naar begeleider(s) op de academies en universiteiten.
- Vanzelfsprekende alliantie creëren tussen cultuur, creatieve industrie en wetenschap die vaak ontbreekt binnen bestaande financieringsmodellen.

The Patching Zone is nu nog vooral een aanjager en catalysator, in de toekomst zou het ook meer aan de implementatiekant kunnen functioneren.

Deze tekst is mede gebaseerd op interviews met Anne Nigten en Kristina Andersen van Patching Zone, augustus 2009.

Achtergrondinformatie

Dick Rijken en Else Rose Kuiper (eds.) (2008) Buiten Spelen. Woudlopershandboek voor de erfgoedmedewerker 2.0. Den Haag: Waterwolf.

Anne Nigten (2006) Processpatching. Defining New Methods in aRt&D. PhD Thesis SMARTlab Programme in Performative New Media Arts, Central Saint Martins College of Art & Design, University of the Arts, London.

Cathy Brickwood, Bronac Ferran, David Garcia, Tim Putnam (eds.) (2007) Uncommon Ground. Amsterdam: BIS Publishers.

Websites

<http://cultuurlokaal.patchingzone.net/>

<http://patchingzone.org/>

<http://www.waterwolflab.nl/>

<http://processpatching.net/>

16

Quotes

In de ideale wereld is The Patching Zone een praktijk opleiding voor hogeropgeleiden: een praktijk centrum voor creatief onderzoek.

Anne Nigten, 25 augustus 2009.

What we can do is make systems that don't solve any problems, or change development, but that are maybe able to mark the changes. To indicate, and make visible the transition that is happening.

Kristina Anderson, 25 augustus 2009

Don't give me five million euro's. If you give me access to every single old folks home in Amsterdam than that's much more interesting. I can't do anything with money. It will buy you streets and houses, and computer courses. But I really want access to a particular group, a particular situation.

Kristina Anderson, 25 augustus 2009

We are taking the living lab idea very seriously. But with the capital LIVING.

Kristina Anderson, 25 augustus 2009